

Liisa Steinby

Yleinen kirjallisuustiede, Turun yliopisto

Kontekstualisoivaa tekstianalyysiä

Yleinen kirjallisuustiede on Turun yliopistossa osa laajempaa taideaineiden oppiaineryhmää, johon kuuluvat lisäksi kotimainen kirjallisuus, luova kirjoittaminen, taidehistoria, musiikkitiede, mediatutkimus ja sukupuolentutkimus. Oppiaineiden välillä on jatkuvaa, monipuolista yhteistyötä; jo noin kymmenen vuoden ajan on muun muassa järjestetty vuosittain yhteisiä kursseja, jotka käsittelevät jotakin eri oppiaineille yhteistä tematiikkaa tai teoreettista lähestymistapaa. Tällä tavoin on pystytty lisäämään opetus- ja tutkimustarjontaa taideaineiden pienissä oppiaineissa sekä edistämään muutoinkin yhteistyötä yli oppiainerajojen. Yhteistyötä tehdään myös tutkimuksen alalla, mm. TUCEMEM-Sin eli keskiajan ja varhaisen uuden ajan tutkimuskeskuksen piirissä, kokemuksen, kertomuksen ja muistamisen yhteyksiä tutkivan SELMAN piirissä sekä useissa yhteistyöverkostoissa, joita ovat mm. monikulttuurisuuden, digitaalisen kulttuurin, queer-tutkimuksen ja sarjakuvantutkimuksen verkostot. Mainittakoon myös, että oppiaineesta on noin viidentoista vuoden ajan vedetty valtakunnallista kirjallisuustieteen virtuaaliopetusta, joka rahan puutteessa on hiljalleen hiipunut ja jota nyt yritetään jälleen herättää henkiin.

Yleisen kirjallisuustieteen oppiaineen profiilia Turun yliopistossa voisi luonnehtia yhtäaikaan tekstianalyttiseksi ja kontekstualisoivaksi. Ajatellaan, että onnistunut tekstianalyysi edellyttää aina historiallisen, kirjallisuushistoriallisen, kulttuurisen ja yhteiskunnallisen kontekstin huomioon ottamista. Kirjallisuuden muodot ja tekstuaaliset strategiat syntyvät tietynlaisissa olosuhteissa ilmaisemaan tietynlaisia ajattelun- ja suhtautumistapoja. Toisaalta kirjallisuuden kautta päästään tunkeutumaan syvälle sellaisiin historiallisen, kulttuurisen ja yhteiskunnallisen kokemuksen kerroksiin, jotka eivät ole muuta kautta yhtä hyvin saavutettavissa. Kirjallisuuden nähdään myös toimivan yhteiskunnassa tuottamalla erilaisia asioiden näkemisen tapoja ja ehdottamalla uudenlaisia toimintatapoja.

Ajallisesti, maantieteellisesti ja metodisesti turkulainen yleisen kirjallisuustieteen opetus ja tutkimus on laaja-alaista. Opiskelijalle halutaan näyttää alusta alkaen koko kirjallisuuden jatkumo antiikista alkaen, ja opinnoissa tuleekin havainnollisesti esille välttämättömyys lukea kirjallisuutta kulloinkin oikeassa historiallisessa kontekstissa. Opetettava alue kattaa eurooppalaiset pääkirjallisuudet sekä Yhdysvaltain kirjallisuuden, mutta opiskelijan on mahdollista sopia myöhemmissä opintojen vaiheessa

erikoistumisesta esimerkiksi Etelä-Amerikan tai Japanin kirjallisuuteen. Aineopintojen vaiheessa opiskelijalle tehdään tutuiksi kirjallisuudentutkimuksen eri menetöt ja teorit. Myös näitä esitellessä kiinnitetään huomiota kontekstualisointiin: näytetään, minkälaisen ajattelun kehityksessä kulloinkin metodi on syntynyt. Näin opiskelija opetetaan alusta alkaen katsomaan myös teorioiden taakse, niiden syntyedellytyksiin ja niiden sisältämiin taustaoletuksiin. Opetustarjontaa monipuolistaa oppiaineen laaja Erasmus-vaihto-opetuksen verkosto: vuosittain useampi partneriyliopiston opettaja pitää kurssin Turussa. Opiskelijat voivat lisäksi valita useista eri vaihtoehdoista viettää lukuvuosi vaihto-opiskelijana jossakin eurooppalaisessa yliopistossa, ja vaihtoon lähteminen onkin hyvin suosittua.

Oppiaineen tutkimuksessa on 2000-luvulla käytetty sangen vaihtelevaa teoreettista arsenaalia, ilman että kuitenkaan olisi luovuttu kahdesta peruseriaatteesta, tarkasta tekstianalyysistä ja kontekstualisoinnista. Käytettyjä lähestymistapoja ovat olleet mm. etnisten ja kulttuuristen vähemmistöjen kirjallisuuden tutkimus, ”rodun”, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautuneisuuden kysymykset, subjektin ja identiteetin kysymykset (nämäkin historiallisesti, yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti kontekstualisoiden), kertomiseen liittyvät kysymykset, modernin ja postmodernin problematiikka, historiallisen kokemuksen reflektoituminen kirjallisuudessa, kirjallisuuden filosofisten taustaedellytysten tutkimus sekä kirjallisuuden ja ajallisuuden kysymykset. Tutkimusta tehdään pääasiassa nykykirjallisuudesta tai 1900-luvun sotien jälkeisestä kirjallisuudesta, mutta myös 1700-luvun ja 1800-luvun kirjallisuus sekä 1900-luvun alun modernismi ovat vahvasti edustettuina. Tutkimusta on tehty ja/tai ollaan tekemässä englantilaisesta, yhdysvaltalaisesta, saksalaisesta, ranskalaisesta, venäläisestä, virolaisesta, turkinkielisestä, ruotsalaisesta, eteläamerikkalaisesta ja Karibian alueen kirjallisuudesta. Tutkimus on usein komparatiivisesti orientoitunutta siten, että tarkastellaan rinnan useampien kielialueiden tai aikakausien kirjallisuutta tai tarkastellaan yhteyksiä kirjallisuuden ja muiden kulttuuristen ilmiöiden välillä. Tutkijat ovat verkostoituneet paitsi suomalaisten kollegoidensa kanssa myös laajempiin kansainvälisiin tutkijaverkostoihin.

2000-luvun isompia projekteja ovat olleet kulttuurisia identiteettejä tarkasteleva Akatemia-projekti, kirjallisuutta ja aikaa yhteydessä modernin ja subjektuuden kysymyksiin tutkiva Akatemia-projekti sekä Emil Aaltosen rahoittama historian kokemusta ja kertomisen etiikkaa nykytaiteissa koskeva projekti. Kansainvälinen ”kirjallisuushistorian politiikkaa” koskeva, toistaiseksi vasta osarahoituksen saanut projekti koskee kirjallisuushistorian kirjoittamisen ja käytön muutoksia vuoden 1990 jälkeen Suomessa, Venäjällä, Virossa, Latviassa ja DDR:ssä/Saksassa. Väitöskirjoja on ko. projekteista valmistunut mm. karibialaisesta kirjailijasta Michelle Cliffistä sekä Tšehovin ”modernin kronotoopeista”. Muutama oppiaineen jatko-opiskelija on valmistanut väitöskirjansa tutkijakoulussa; sieltä on valmistunut mm. Defoen romaanien aikaproblematiikkaa,

Friedrich Schlegelin taidekäsitystä ja Robbe-Grillet'n ja Tournierin tarinankerrontaa koskevat väitöskirjat. Muut väitöskirjat ovat koskeneet mm. Tony Kushnerin tuotantoa queer-näkökulmasta tarkasteltuna, virolaista runoilijaa Marie Underia, bulgarianturkilaista kirjallisuutta 1960-luvulla sekä ”valkoisuutta” Joyce Carol Oatesin tuotannossa. Monografioita on julkaistu saksalaisesta immigranttikirjallisuudesta, Derridan filosofian kytköksistä kirjallisuuteen ja sen tutkimukseen, nykydramatiikasta queeristi lukien, Goethen romaanien subjektiudesta ja aikaproblematiikasta, Milan Kunderan romaaneista sekä sarjakuvakerronnasta; postmodernismia subjektiproblematiikan näkökulmasta tarkastelevasta teoksesta on otettu 2000-luvulla uusintapainos. Oppiaineen henkilökunta on 2000-luvun kuluessa lisäksi toimittanut tai ollut mukana toimittamassa kymmeniä tieteellisiä julkaisuja, joista osa kansainvälisillä kustantajilla; on myös tuotettu oppimateriaalia sekä yliopisto- että lukio-opetusta varten. Erikseen mainittakoon oppiaineen piirissä toimitettava *Café Voltaire* -kirjasarja, jonka niteissä esitellään eri maiden nykykirjallisuutta. Sarjassa on toistaiseksi ilmestynyt Ranskan, Englannin, Saksan, Unkarin ja Venäjän nykykirjallisuutta esittelevä nide. Kirjasarjan toimittajat pitävät myös suosittua Café Voltaire -blogia (<http://avaincafevoltaire.blogspot.fi/>).